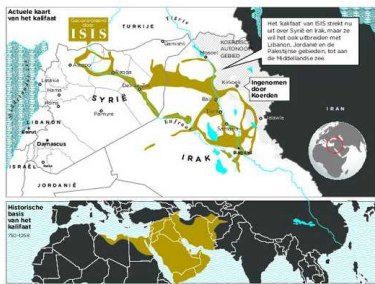

Van jihad tot eigen staat

Zeg niet langer terreurgroep tegen de Islamitische Staat in Irak en de Levant (ISIS). Voortaan heten ze de Islamitische Staat. Van de Middellandse Zee tot diep in Irak willen 'kalief' Aboe Bakr al-Bagdadi en de zijnen hun eigen staat of 'kalifaat'.

MAARTEN RABAËY EN LODE DELPUTTE

Wat moeten we verstaan onder een kalifaat?

In de islamitische geschiedenis is een kalifaat het grondgebied waar de kalief - letterlijk: de opvolger van Mohammed - als hoogste autoriteit geldt. Door het kalifaat af te kondigen en onder zijn heerschappij te brengen, bestempelt ISIS-kopman Al-Bagdadi zich feitelijk als kalief, en daarmee als hoogste aanvoerder van de moslims.

Dat is best wel hoog gegrepen: een van 's werelds most wanted terroristen meet zich bij eenvoudige proclamatie aan de vier kaliefen die na de dood van de Profeet hebben geregeerd. De meest prestigieuze kalifaten waren die van de

Omeyyaden (661-750), van de Abbassiden (750-1517), dat van Córdoba (929 - 1031) en meest recentelijk het Ottomaanse kalifaat (1517 -1924).

Waar komen de huidige grenzen vandaan?

De Engelstalige video waarin ISIS zijn kalifaat aankondigt heet 'Het Einde van Sykes-Picot'. Daarmee verwijzen ze naar het akkoord tussen Frankrijk en Groot-Brittannië, dat tijdens WO1 nogal arbitrair en met een paar pennevegen de grenzen van het huidige Midden-Oosten tekende. Het akkoord is genoemd naar de Britse diplomaat Mark Sykes en zijn Franse collega François Georges-Picot. In mei 1916 overlegden ze in het geheim, terwijl de geallieerden in het Midden-Oosten tegen de Ottomaanse Turken vochten.

Frankrijk eigende zich een noordelijk mandaatgebied toe, met Libanon en Syrië. De Britten kregen zuidelijk en centraal Irak. Palestina zou onder 'internationaal bestuur' komen. In hetzelfde gebied zou in 1948 Israël worden gesticht.

Deze geopolitieke orde zaaide de kiemen voor de conflicten van vandaag. Ze ging voorbij aan het zelfbeschikkingsrecht van de Arabische volkeren, dat hen beloofd was door Britten als T.E. Lawrence of Arabia, in ruil voor hun steun aan de opstand tegen de Ottomanen. De nieuwe grenzen negeerden ook de sectaire breuklijnen, en hielden geen rekening met de nood aan federale staten, die zowel de rechten van minderheden als de scheiding (en verzoening) tussen religie en staat bewaken.

Hebben die grenzen nationale (Irakse, Syrische, Libanese) identiteiten geschapen? Of bleef de oude, etnisch-religieuze identiteit

doorslaggevend?

Hoezeer de grenzen destijds ook arbitrair waren, inmiddels zijn we een eeuw later. In al die tijd kan er best iets als een nationaal gevoel ontstaan. Daarom kan je niet zomaar de nationale grenzen schrappen.

Voor professor Mohamed El Battioui (ULB) lijkt het geen twijfel: "Een Iraqi zal zich nooit Syriër voelen, en een Libanees al evenmin. Ook de sterke cultureel-etnische en religieuze identiteiten die vandaag zo hard spelen, zijn relatief recent. Na de val van het Ottomaanse rijk was dit gebied niet alleen schaars bevolkt, de verschillende identiteiten waren lang niet zo sterk. Vergeet niet dat zeker een land als Irak decennia lang de laïcité hoog in het vaandel heeft gedragen. Die vrijzinnigheid gaat door een erg moeilijke fase, maar de daaraan verbonden identiteit is niet weg."

Hoe ernstig is de afkondiging van een kalifaat? Is dit meer dan propaganda en bluff?

Groothedswaanzin van een "gangster met enkele haren op zijn kin" noemt El Battioui de afkondiging van de Islamitische Staat. "Een kalifaat veronderstelt dat de hele geloofsgemeenschap je steunt. Die legitimiteit bezit Al-Bagdadi in geen enkel opzicht, noch kunnen zijn handelingen ook maar enigszins gerechtvaardigd worden in naam van de islam. Het is dus bluff, maar bluff waar weinig weerwerk tegen geleverd wordt. Hoe komt het dat het Iraakse leger, waar de VS miljarden dollars in heeft geïnvesteerd, amper in staat is om een bende als die van Al-Bagdadi terug te dringen?"

Onderzoeker Karim Pakzad van het Parijse Institut des Relations Internationales et Stratégiques (Iris)

wijst er dan weer op dat "ISIS over soennitische broodheren in de Golfregio beschikt. Sommigen in Saoedi-Arabië, anderen in de Emiraten of Qatar. Ook al ligt Al-Bagdadi hen in geen geval, toch komt zijn offensief hen goed uit om de sjiitische en pro-Iraanse invloed terug te dringen."

Willen andere actoren ook de kaart hertekenen?

"Jawel, in de eerste plaats de Koerden. Zij zien in de huidige chaos in Irak een uitgelezen kans om nog meer autonomie en zelfs onafhankelijkheid te krijgen", zegt Midden-Oostenexpert Brigitte Herremans (Broederlijk Delen). "Zelfs de Israëlische premier Benjamin Netanyahu spoort hen daar nu toe aan. Uit eigenbelang, want Israël wil oliecontracten met de Koerden afsluiten."

Ook Syrië dreigt door de burgeroorlog uiteen te vallen. Steeds meer Alawieten, de sjiitische sekte van president Assad, willen een eigen staat. Liefst naar het model van de aparte, autonome Alawitische regio. Tussen mei 1930 en februari 1937 werd die onder Frans mandaat door een eigen regering vanuit Latakia bestuurd.

Herremans: "De Alawieten concentreren zich nu al op de afbakening van één gebied, vooral rond Homs. Daarmee bereiden ze zich voor op de desintegratie van Syrië. Het is de strategie van de verliezer."